

Delavec izhaja vsak petek z datumom naslednjega dne. — Naročnina za celo leto K 5.20, za pol leta K 2.60, za četrt leta K 1.30. Posamezna številka 10 vin. Naročnina za Nemčijo za celo leto 5 mark, za Ameriko 2 dolarja. Pošiljatve na uredništvo in upravnništvo: Ljubljana, Šelenburgova ulica št. 6, prvo nadstr.

DELAVEC

Rokopisi se ne vračajo. — Inserati z enostolpnimi peti vrsticami se zaračunavajo in sicer: pri enkratni objavi po 18 vin., pri trikratni po 16 vin., pri šestkratni po 14 vin., pri celoletnih objavah po 12 vin. za vsakokr. — Za razne izjave itd. stane peti vrstica 24 vin. — Reklam. so poštn. ine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

Obnovitev Poljske.

Krvava Poljska postane samostojno kraljestvo, in sicer ustavna monarhija. Avstrijski in nemški cesar sta se pogodila glede ustanovitve Poljskega kraljestva. Kraljestvo bo obsegalo vse poljsko ozemlje, ki so ga centralne države iztrgale v sedanjih vojni ruskemu gospodstvu. Novo kraljestvo bo sicer samostojno, vendar pa bo ostalo v posebnem razmerju napram centralnim državam. Zlasti bo skupno vojaštvo. Program še ni natančno izdelan, vendar se sme soditi, da bo razmerje le pravno, to je nekako tako kakršno je med Avstrijo in Ogrsko pri nas.

Okolo 800 let je bila Poljska samostojna država. Vstajenje Poljske so Poljaki hrepeli. Skoro noben narod v Evropi nima tako slavno in pa tudi tako burno minuloost kakor Poljaki, ki so v svoji slavi pred dvesto leti kot država popolnoma propali. Najbolj krvava v Evropi je zgodovina poljska.

V osmih stoletjih svoje zgodovine se je Poljska jako spreminjala, a skoro venomer je vladala tudi drugim narodom. Stara Poljska je bila na vrhuncu svoje moči nekaka zvezna država. Lublinska Unija (1569) je obsegala Poljsko, Litavijo in Ukrajino ter nekaj beloruskega ozemlja. Legala je na severu domala do Finskega zaliva in na jugoizhodu do Črnega morja. V šestnajstem stoletju so odvzeli Poljakom neka zemlje na severu Prusi na izhodu pa moskovska (ruska) država. Plemstvo je živelo v prepirih. Ob volitvah kraljev so klicali posamezni plemenitaši celo sovražnike na pomoč. Leta 1772 so sklenile Prusija, Avstrija in Rusija prvo delitev Poljske. Izhodno Galicijo in Vladimirijo je dobila Avstrija. Zahodno Prusijo Prusija in del Litavije Rusija.

Nova zmanjšana Poljska si je leta 1791 moderno, svobodno ustavo. Del plemstva pa je poklical proti novi ustavi Ruse na pomoč, kar je napotilo tudi Pruse, da so pričeli vojno s Poljsko, da bi ne zavzeli Rusi celo Poljsko in leta 1793 so jo drugič delili. Izhodna meja je šla po tej delitvi prav tam, kjer so sedaj strelski zakopi od Dvine do Dnjestra. Tretjič so delili Poljsko

leta 1795. Pri tej delitvi so dobili Prusi Varšavo, Avstrija zahodno Galicijo in Krakovo; Rusija pa je dobila Litavijo. S tem je Poljska prenehala kot država.

Odslej so Poljaki gojili vedno nado v obnovitev Poljske, dokler je Napoleon premagal Pruse pri Jeni 1806, je leta 1807 ustanovil veliko vojvodstvo Varšavo. Po zmagi pri Lipskem, ki je Francozom zadala popolni poraz, se je ta nada zopet izjalovila. Leta 1814 in 1815 je zmagala v Evropi protirevolucionarna liga in na Dunajskem kongresu so delili Poljsko že četrtič. Razširili so veliko vojvodstvo Varšavo ter imenovali to ozemlje Kongresno Poljsko, ki so jo imenovali kraljevino. Ruski car je bil obenem kralj poljski in je dal Poljakom še precej svobodno ustavo. Leta 1831 so se Poljaki uprli, 1831 so jih Rusi premagali in leta 1832 odpravili kraljestvo ter razdelili Poljsko v ruske gubernije. Ustji leta 1846 in 1863 tudi nista uspeli. Po teh treh ustajah je Rusija popolnoma porusila urade in šole. Poljska družba se je sicer navidez podredila tem ruskim ukrepom, a svoj narodnostni značaj je ohranila. Za ruske revolucije leta 1906 je dala Rusija Poljakom zopet nekaj avtonomije. Ob pričetku sedanje vojne pa je Rusija obljubovala Poljakom kraljestvo in vse poljsko ozemlje, ki ga v vojni osvoji. Očitno pa tem obljubam Poljaki niso prav verovali.

Na podlagi teh zgodovinskih dogodkov je nastala nova kraljevina Poljska. Da se nacionalni interesi Poljakov tembolj uresničijo, dobi tudi Galicija avtonomijo v področju avstrijske monarhije. S tem se omogočuje samostojno kulturno življenje Poljakov z ozirom na politiške razmere v Evropi.

Zgodovinsko dejstvo je to. Poljski narod dobi s tem svoj dom in njegova naloga bo, da si ustvari sam svojo bodočnost. Zato pozdravljamo ta dogodek, ki nam nudi nado, da bo poljski narod izpolnil svojo zgodovinsko nalogo, narod, ki je bil kulturno na prvem mestu v Evropi več stoletij.

Na vrednost pa vpliva še tretji faktor: resnična in navidezna vrednost. Pravo vrednost ima blago, hiše, polja, travniki, ovce, goveda, ladje, stroji itd.; to so resnične vrednosti. Denar je le navidezna vrednost. Pravzaprav bi morali reči: 1000 kron je vrednost, ker zanje lahko nekaj kupimo. Sicer pa 1000 K v zlatu ni nikakršna vrednost; vrednost se jim določi šele z zamenjavo.

Jasnost v teh stvareh je važna tudi za delavce, ki nimajo denarja. Vsak dan se izdajajo milijoni za vojno, vsak dan gredo ogromne vsote iz ene blagajne v drugo. Vsote, ki so se zdele celo kapitalistiški družbi nezaslišne, niso danes nič posebnega. Danes se pretakajo milijoni iz državnih blagajen v tvornice za nabavo orožja, municije, obleke, čevljev, mesa in moke, in jutri pritekajo zopet kot vojno posojilo nazaj v državne blagajne. Vrednost milijonov se je spremenila. Danes so bili blago, orožje, municija, obleka, čevlji, meso in moka, resnične vrednosti, in jutri postanejo državni dolžni papirji, vrednost, ki je v resnici ni. Zato naraščajo obresti za

O bodočem zakonu glede bolniškega zavarovanja.

Sedaj veljavni zakon glede bolniškega zavarovanja je v veljavi od leta 1888. V ministrstvu za notranje stvari so izdelali nov načrt, ki so ga predložili pristojnim korporacijam, da povedo o njem svoje mnenje.

Novi načrt zakona pomenja vsekakor napredek, čeprav ne bodo vse določbe take, da bi jih mogli kar odobravati. Želja delavstva je, da se uvede socialno zavarovanje, bolniško zavarovanje je le košček. Socialno zavarovanje je obenem nujna potreba, še bolj nego kdaj prej, ker bodo po vojni povsem drugačne družabne razmere. Onemoglega delavca in delavko čaka na stara leta beraška palica, beda, kar bi pa ne bilo vsaj ne v toliki meri, če bi imeli socialno zavarovanje.

Po sedanjem zakonu določa nadzorna oblast krajevne mezde za posamezne stroke, novi načrt pa deli mezde v dvanajst razredov. Po sedanjem zakonu je bila najvišja zavarovalna mezda 4 K, po novem bo 6 kron. Bolniške blagajne bodo vrščale zavarovance v razrede, ki odgovarjajo njihovi pravi plači. Razredi bodo naslednji:

Mezdana vrsta	Dnevni zaslužek	Kot povprečni dnevni zaslužek velja	Dnevna bolniščina
1	do 0.75	0.60	0.36
2	nad 0.75 do 1.25	1.—	0.60
3	nad 1.25 do 1.75	1.50	0.90
4	nad 1.75 do 2.25	2.—	1.20
5	nad 2.25 do 2.75	2.50	1.50
6	nad 2.75 do 3.25	3.—	1.80
7	nad 3.25 do 3.75	3.50	2.10
8	nad 3.75 do 4.50	4.12	2.50
9	nad 4.50 do 5.50	5.—	3.—
10	nad 5.50 do 6.50	6.—	3.60
11	nad 6.50 do 7.50	7.—	4.20
12	nad 7.50	8.30	5.—

Za zavarovance, ki imajo večjo mezdo na dan nego 9 K, se sme ustanoviti posebna vrsta z bolniščino 6 K na dan.

Bolniščina se bo plačevala šele od tretjega dne bolezni. Praznik ob začetku ali koncu bolezni se ne ušteva. Ti dve določbi poslabšujeta sedanjí zakon.

LISTEK.

Denar.

Gotovina ni blago, čeprav nam niti na misel ne prihaja, da bi denar ne smatrali za blago. Denar je merilo za vrednost blaga. Vsaka kupčija je menjalna kupčija. Ljudje so morali iskati pomoček za zamenjavanje. Ta pomoček je kovinski denar. Njega vrednost se navidezno ne izpreminja, a kljub temu izgublja in pridobiva na vrednosti, prav tako kot vsako blago. Če je mnogo moke, je poceni; če je malo, je draga. Kadar imamo v deželi mnogo denarja, mu pada vrednost; kadar ga je malo na razpolago, se mu cena dviga. Tudi za denar velja zakon v ponudbi in povpraševanju. Padanje ali dviganje vrednosti denarja vpliva pa tudi na ceno blaga. Kadar je denar po ceni, lahko kupimo zanj mnogo blaga; kadar je drag, dobimo zanj manj blaga, njega zamenjevalna vrednost je manjša.

vojna posojila po vseh državah in z njimi se izpreminja vedno več blaga v papir. Vse te papirje bo treba po vojni zopet izpremeniti v resnične vrednosti. Država mora povečati svoje prejemke z novimi davki, industrija mora dolžne listine spremeniti v tvornice, stroje in blago. Kar ima sedaj svet le navidezno, moramo zaslužiti, realizirati, ter izdajati, ne da bi imel za to resnične vrednosti.

Država mora denar drago plačati in obresti se množe. Pred vojno je avstrijska država obrestovala svoje rente po 4 odstotke, sedaj jih obrestuje po 5 do 6 odstotkov; na Angleškem, so obresti narasle od 2 $\frac{1}{2}$ odstotka pred vojno že na 4 odstotke. Anglija si pa mora izposojevati denar že tudi v Ameriki ter plačevati zanj po 7 odstotkov obresti. Avstrija in Nemčija, ki moreta zaradi zapore in izključitve iz mednarodne trgovine vedno manj denarja pošiljati v inozemstvo, imata še vedno mnogo denarja v svojih deželah. Denarni promet se vrši le v našem gospodarstvu. Drugače je pa v Angliji, Franciji in Rusiji, ki morajo mnogo svojih vojnih

Bolniška podpora bo trajala po novem zakonu 26 tednov (sedaj le 20); sme se pa podpora raztegniti pod gotovimi pogoji do enega leta: kar gre že po sedanjem zakonu.

Porodnice bodo dobile bolniško podporo, dokler ne bodo opravljale mezdnega dela, največ šest tednov (sedaj štiri tedne).

Nova je določba o premijah za dojenje. Porodnice, ki same doje, bodo dobivale ne glede na bolniško ali porodniško podporo polovico bolniščine skozi dvanajst tednov po porodu.

Pogrebina bo tridesetkratni povprečni dnevni zaslužek (sedaj dvajsetkratni).

Te določbe so obvezne najnižje dajatve. Izboljšajo se pa lahko dajatve, da znašajo podpore v prvem razredu 60 h na dan, v vseh drugih razredih pa do 90 odstotkov najnižjega dnevnega zaslužka dotične vrste, nikakor pa ne nad 5-50 K v 12 vrsti. Pogrebina se lahko zviša do šestdesetkratnega dnevnega zaslužka.

Porodnicam se sme dovoliti največ štiri tedne pred porodom bolniška podpora, če ne opravljajo meznega dela, in če sicer niso bolne. Premije za dojenje se smejo raztegniti na 26 tednov.

Novi načrt uvaja tudi zavarovanje rodovinskih svojcev, ki žive v skupnem hiševanju z zavarovancem ter niso sami dolžni biti zavarovani. To zavarovanje obsega zdravniško, porodniško pomoč in zdravila ter terapevtske pomočke. Zavarovanje sicer ni obvezno, a oblast ga sme za določene kraje odrediti obvezno. Svojci smejo dobivati tudi pogrebino in porodnice porodniško pomoč.

Snovati se smejo posebni zakladi za fakultativne podpore; zlasti zakladi za re, konvalescente in okrepitev slabotnih bolnikov za obrambo ljudskih kužnih bolezni. Pobirati se smejo posebni prispevki pri podjetnikih le tedaj, če temu pritrjuje v ločenem glasovanju zastopniki podjetnikov (!).

Pravila smejo določati, da zavarovanci ki so obenem drugje zavarovani za bolezni, v treh dneh to naznanijo blagajni, da se jim podpora v toliko skрати, da ne presega skupna podpora dnevnega zaslužka. Kaj se naj zgodi, če član tega ne naznani, načrt ne pove.

Ker so dajatve večje, določa načrt, da prispevek na teden ne sme znašati več nego štiri desetine dnevnega zaslužka zavarovancevega. (Sedaj največ tri odstotke.)

Za osebe, ki so zaposlene v obratih, ki zdravstveno niso dobro urejeni, se sme prispevek povišati uajveč 50 odstotkov; ta povišek plačuje podjetnik sam.

Rezervni zaklad mora znašati po načrtu enkratni znesek enoletnih izdatkov preračunan na podlagi izdatkov zadnjih treh let. (sedanji zakon določa dvakratni znesek letnih izdatkov)

To so glavne nove določbe, ki se tičejo zavarovancev. Vrhutega določa načrt poseben poravnalni urad za spore med blagajnami in zdravniki. V zadnji instanci razsoja o takih sporih razsodišče pristojne nezgodne zavarovalnice. Nove so tudi določbe glede

potrebščin plačevati inozemstvu, Ameriki. Izvažajo denar, ne uvažajo ga pa ne. Blago, ki ga dobivajo za denar, ne pomnožuje bogastva, ker se kupljeno blago uničuje. Zato morajo bogati Angleži, najbogatejši ljudje na svetu, in mora angleška država, ki je posojevala doslej denar vsem drugim narodom, iskati posojilo v Ameriki. Njen denar je šel iz dežele, sedaj pa mora sama najemati posojila v inozemstvu, voziti denar v deželo, da polni svoje blagajne. Zato pa imajo ententne države blago. Imajo surovine v izobilju, meso in moko, premog, volno, pavolo, les, kavčuk in železo; vse imajo, kar rabijo. A kljub temu narašča tudi tam draginja, zakaj pomanjkanje denarja draži blago. Nedostaja plačilnih pomočkov in blago se ne izpreminja lahko v denar. V Avstriji in Nemčiji je denar v deželi, toda blaga je malo. Nimamo dosti

zvez bolniških blagajen, ki ne bodo več omejene na rajone nezgodnih zavarovalnic.

Novela stopi v veljavo tri mesece po razglasitvi. Kdaj jo vlada razglasi in kakšne spremembe bo še napravila v načrtu, tega ne vemo. Podjetništvo sicer ni posebno prijazno novemu načrtu, ker se bodo zvišali prispevki, zaradi večjih dajatev, na drugi strani pa upa, da se s tem zakonom zopet zavleče socialno zavarovanje.

Delavstvo ne bo žalovalo za sedanjim zakonom, čeprav novi načrt še ne obsega vsega, kar bi bilo potrebno, zlasti razširjenje bolniškega zavarovanja na vse ljudske sloje. Socialno zavarovanje se pa ne sme več odlašati. Sporedno z reformo bolniškega zavarovanja se bodo morale čimprej reformirati tudi druge ustanove za bolezensko zavarovanje.

Ministrstva v Avstriji od leta 1867.

1. Karl Auersperg	od 13./12. 1867
	do 14./ 9. 1868
2. Taaffe (voditelj)	17./ 4. 1869
(definitivno)	15./ 1. 1870
3. Ignac v. Plener	1./ 2. 1870
4. Hasner	12./ 4. 1870
5. Potocki	4./ 2. 1871
6. Hohenwart	30./10. 1871
7. Holzgethan	25./11. 1871
8. Adolf Auersperg	15./ 2. 1879
9. Stremayr (prov.)	12./ 8. 1879
10. Taaffe	11./11. 1893
11. Windischgrätz	19./ 6. 1895
12. Kiemanssegg	29./ 9. 1895
13. Badeni	28./11. 1897
14. Gautsch	7./ 3. 1898
15. Thun	2./10. 1899
16. Wittek (prov.)	21./12. 1899
17. Koerber	31./12. 1904
18. Gautsch	2./ 5. 1906
19. Hohenlohe	2./ 6. 1906
20. Beck	15./11. 1908
21. Bienerth I.	10./ 2. 1909
22. Bienerth II.	9./ 1. 1911
23. Bienerth III.	28./ 6. 1911
24. Gautsch	3./11. 1911
25. Stürgkh	22./10. 1916
26. Koerber imenovan	28./10. 1916

Svetovna vojna.

Ententa je še enkrat navalila z vso silo na vseh bojiščih razen na ruskem. Sarrail je poskušal napraviti ofenzivo v Macedoniji na Balkanu, Rumuni na Sedmograškem, a nazadnje so se vršili veliki boji pravzaprav le na francoskem in na italijanskem bojišču. Veliki vojni svet entente se zopet snide; pravijo, da namerava opustiti balkansko ekspedicijo. Razvidno je pa tudi iz vsega vojevanja, da ententa nima prave moči, da bi spravila operacije v soglasje. Države, ki so združene v ententi nimajo skupnih interesov; še več, interesi so si celo nasprotni, kon-

surovin, zato zaostaja izdelovanje blaga. To je povod, da postaja tudi pri nas blago dražje in da pada kupna vrednost denarja. Tako imajo različni vzroki popolnoma enak vpliv. Oboje pa nam dokazuje, da je svet obubožal. Milijoni, ki so se porabili, so izgubljeni.

Z napori jih bo moralo človeštvo zopet zaslužiti, zakaj le delo more zadolžnice zopet izpremeniti v ladje, v hiše, stroje in blago, le delo more dati svetu, zopet bogastvo. Izvršitev dela brez dela ni mogoča, zato se večja s potrebo dela tudi obenem vrednost delavca. To vrednost bodo morali po vojni delavci znati ceniti. Delavstva bo malo, potrebnega dela pa mnogo. Delavske organizacije bodo imele velike naloge. Le s krepko organizacijo, ki bo po vojni pravi talisman za delavce, si utegne delavstvo priboriti boljše razmere v svoj in splošni blagor.

kurenčni, zakaj kar pridobi Rusija na Balkanu, to izgubi na vplivu Anglija in Francija. Italija bi rada imela svoj delež v Mali Aziji in na Balkanu: kako naj bo vseč to Rusiji? Ti različni interesi povzročajo, da prijateljstvo ni prav odkritosrčno in prav nič bi se ne čudili, če bi ta ali ona država ententi odpovedala obstoječe prijateljstvo.

Po izredno kratkem odmoru so bili pričeli Italijani svojo deveto ofenzivo v sredo teden. Ogromen je bil ogenj artiljerije. Po izborni pripravi so navalili s svojimi množicami na Vipavsko dolino in na Kraško planoto pri Kostanjevici. V nedeljo so že odnehavali in pohod v Trst je bil zopet ustavljen.

Italijanska poročila slave svoje zmage. Če pa pregledamo uspehe, nam to pove, da so Italijani napredovali ves čas svoje vojne na Goriškem le 12 kilometrov in od početka devete ofenzive 4 kilometre. Pot v Trst pa ne vodi čez soško ravnino, marveč čez Kraško planoto, ki je dokaj trd oreh.

Ta ofenziva je bila dokaj obsežna. Raztegala se je od Trnovskega gozda pa do morja.

Kako silni so bili ti napadi spričuje to, da je pri Vrtojbi napadalo sedem brigad na črti dolgi komaj eno uro. Od Vipave do ceste v Kostanjevico, ki obsega dve in pol uri hoda je napadalo osem divizij. V teh bojih so ujeli Avstrijci okolo 4000 italijanskih vojakov.

Italijani jadikujejo nad velikimi izgubami. Pravijo, da tudi artiljerijske priprave ne zaležejo dovolj, zakaj Avstrijci se poskrijejo v kraške jame, in kadar napade pehota, prilezejo iz lukenj in obstreljujejo od vseh strani laške vojake s strojnimi puškami.

Deveta ofenziva je torej tudi končana brez povoljnega uspeha. Na Krasu je zlasti važna artiljerija, s katero se edino more zapirati pot množicam ob navalih brez posebnih žrtev za branilca.

Nevtralni vojaški krogi so nasproti zmagoslavnim himnam italijanskega časopisja o uspehih Italijanov na soški fronti zelo skeptični. Italija je gotovo po ukazu Anglije in Francije pobrala skupaj vse zadnje še vporabne sile, da poskusi obupni predor proti Trstu in prisili tako Avstrijo, da pošlje ta svoje čete iz Sedmograške na Kras. Dejstvo, da je prešla Italija na ozkem prostoru med Devinom in Vipavo s celima dvema armadama k napadu in da vlada na drugi bojni črti skoraj popoln mir, dokazuje, da so rezervne sile Italije zelo izčrpane. Iz tega sledi tudi, da bo moral dovoliti Cadorna svojim četam po dvadnevni bojih odpočitek, in ne bo mogel svojih uspehov izkoristiti. Če bi razpolagal Cadorna z zadostnimi silami, potem bi moral brezdvomno tudi na ostali bojni črti zadržavati Avstrijce, da ne bodo mogli premikati svojih čet. Drugič bi moral osvojitev Lokvice izkoristiti, predno se je posrečilo sovražniku zavzeti nove utrjene postojanke in tako ustaviti laško napredovanje.

Na Ruskem bojišču v Voliniji ni bilo posebnih bojev. Pač pa so divjali ob Narajovki boji. Rusi so napadali brez uspeha, pač pa so turške čete vzele Rusom nekaj postojank. Rusi so napadali tudi južno od Stanislavova.

V Karpatih vobče mir. Z večjo silo so napadali Rusi pri Tölgyesu ob Bistrici, kjer so se morale nemške in avstrijske čete nekoliko umakniti, kar pa nima vojaškega pomena. Na južnem delu Sedmograške so Rumuni napadali. Čete centralnih držav so jih odbile in ujele nad 1000 Rumunov. Pri Predealu pa napredujejo operacije centralnih držav.

V Dobrudži ni posebnih bojev.

Na balkanskem bojišču se boji za Bitolj nadaljujejo. Glavni boji se vrše ob reki Črni; pa tudi na ostali bojni črti tja do Egejskega morja se vrše artiljerijski in pešaški boji. V teh bojih imajo zlasti velike izgube srbske čete.

Francosko bojišče je zdržema najljubše. Vendar pa angleški listi imenujejo uspehe na fronti ob Sommi naravnost uničujoče majhne ter ne pričakujejo do konca zime nobenega nadaljnjega uspeha, torej nobene zimske vojne. Neznatno se je vsaj navidez obnesla francoska ofenziva pri Verdunu. Kakor smo že poročali, so Nemci zapustili trdnjavo Duamont. Zaraditega je postala postojanka Vaux silno ogrožena, ker jo je sovražnik obstreljeval od dveh strani. Nemci so zato razstrelili in zapustili to trdnjavo. Francozi so obstreljevali trdnjavo še cel dan potem, ko so jo Nemci že zapustili.

Z drugih bojišč ne poročajo znamenitejših dogodkov.

Domači pregled.

Poljska in Galicija sta dobili avtonomijo. Poljska je postala kraljestvo, in se uredi kot monarhija v posebnem zveznem razmerju z Avstro-Ogrsko in Nemčijo. Galicija pa dobi svojo avtonomijo v okviru Avstrije. K gališki avtonomiji so se oglasili najprej Rusini. Tudi ti žele svojo narodnostno avtonomijo, češ, da bodo ob avtonomiji Poljakov v Galiciji bolj ograničeni nego so bili prej. Rešitev poljskega vprašanja zbuja tudi pri drugih avstrijskih narodih hrepenenje po večjih svobodinah, in prav zdi se nam, da se namerava narodnostno vprašanje, ki je prizadajalo že toliko nepotrebnih nasprotij in bojov, končno urediti. Ureditev tega trajno perečega vprašanja pri nas bi pospeševala kulturni in gospodarski napredek posameznih narodov in narodičev, ker bi odpravila obenem predmet večnih bojov, bi bilo z njo omogočeno tudi mirno parlamentarno delovanje, kar bi bilo v socialnem pogledu velikega pomena. Pričetek je napravljen.

Državni zbor avstrijski bodo sklicali šele februarja, ker je parlamentno poslopje vojaška bolnica.

Zborovanji delavskih organizacij na Dunaju. V sredo dne 1. t. m. so zborovali zastopniki strokovnih organizacij, a v nedeljo dne 5. t. m. zaupniki gospodarskih in političkih organizacij nemške socialne demokracije. Na nedeljskem zborovanju so bila zastopana tudi ministrstva: vojno, za deželno brambo, pravosodje, nauk, železniško in ministrstvo za notranje stvari. Poslanec sodrug Domes je govoril o pravnem razmerju delavcev ob vojni, poslanec sodrug Eldersch o preživljalnem uradu in preživljanju prebivalstva, poslanec sodrug dr. V. Adler o ženskem delavstvu ter je zahteval obrtne nadzornice. Na konferenci se je naglašala potreba delavskega varstva in popolnega upoštevanja delovnih pogojev. Glede preživljanja treba uvesti popolnoma enakomerno preskrbo ter skrbeti zlasti zato, da se dobavijo v industrijske kraje in mesta živila pravočasno. V tem pogledu so potrebne pravočasne odredbe, da ne zavlačujejo spekulanti blaga v svoja skrivališča. Preživljalni urad naj bo popolnoma samostojni urad, ker le tak bo mogel enakomerno in brez daljšega postopanja nakazovati potrebna živila posameznim krajem. Zalaganje nezanesljivih trgovcev z blagom, ni primerno, v prvi vrsti naj se načeloma pooblaste z razpečevanjem nakazanega blaga organizacije konsumentov. Naloga preživljalnega urada bodi tudi, da se uvede znižanje cen za živila ter preskrbi življenske potrebščine z revizicijo.

Predsednik prehranjevalnega urada postane bivši ministrski predsednik Beck.

Centralni urad se bo organiziral popolnoma samostojno in bo podrejen le ministrskemu predsedniku. Beck obljubuje znatne reforme.

Aprovizacija mleka. Iz Idrije nam pišejo: Za mestno prebivalstvo so težave z mlekom. Nekaj nedostatek živine, nekaj vojaške potrebe, nekaj nesorazmerna razdelitev — vse to povzroča, da nima mestno prebivalstvo mleka. Kmetje so mnogi ustavili dovažanje mleka, češ da jim mlečni izdelki (surovo maslo) več nesejo. Na drugi strani je pa zlasti to krivo, da nekatere rodbine nimajo nič ali premalo mleka. Ker ga imajo druge preveč. Pri vseh potrebščinah se je treba omejevati, ravno tako naj bi bilo pri mleku. Kako pridejo nekatere imovitejše rodbine z malo otroki do tega, da dobivajo dnevno po 3 litre in še več, dočim rudarske družine s kopo otrok ne morejo z največjo težavo spraviti skupaj pol litra mleka? Revez že tako nima primerne hrane, sedaj mu manjka za otroke in zase še mleka, ki je redilno in primeroma z drugimi živili še ne tako drago. Ali ne bi mogla pristojna oblast poseči tudi tukaj vmes in urediti aprovizacijo mleka tako, da ne bi imeli eni preveč, drugi pa ničesar ali pa veliko premalo? Enako je tudi glede aprovizacije z mesom. Dva mesarja sta določena za prodajo mesa, ki ga jima odkaže občina. Vsak pa ima svoje prijatelje in skrbi zanje. Drugi občani, če kaj dobe, je prav in če ne tudi, nikdo se ne zmeni več zanje. Loj in druge odpadke od zaklane govede dobe po navadi le nekateri, seveda oni, ki imajo sredstev dovolj, da si poleg tega kupujejo tudi maslo in mast visoko nad določenimi cenami. Torej tudi glede razdeljevanja mesnin bi bilo potreba malo oblastvene pozornosti. Delavski sloji so vsled pomanjkanja redilnih živil postali kot sence, dočim pri drugih tega še nismo opazili. Želimo torej take aprovizacije, da bo za vse enaka.

Črna. Dne 24. oktobra je umrl v celovski bolnišnici sodrug Vinko Kokol šele 46 let star. Pokojnik je bil pet let član svoje strokovne organizacije Unije rudarjev avstrijskih ter se ni oziral ne levo ne desno; šel je ravno pot kot zaveden rudar bojevnik za svoje interese in interese tovarišev. Zgled bodi pokojni prijatelj vsem tistim rudarjem, ki mislijo zlasti sedaj ob vojni, da je organizacija nepotrebna, čeprav je nasprotno resnica. Sodrugi Kokol je bil bolan štiri in pol meseca ter zapuščal vdovo in tri otroke.

Umril je knez Thun, zadnji moški potomec te rodovine. Thun je bil češki veleposestnik in več let namestnik na Češkem.

Nemci in avtonomija Galicije. V nedeljo so imeli nemški državni in deželni poslanci iz Češkega v Pragi zborovanje, na katerem je referiral poslanec Pacher o uvedbi avtonomije za Galicijo, ki jo je pozdravil kot podlago za novo ureditev Avstrije v zmislu nemških zahtev. Sprejeta je bila tudi rezolucija, ki pravi, da se naj skliče državni zbor, toda še le potem, ko bodo izvedeni gotovi ukrepi (nemške zahteve) in ustvarjeni gotovi predpogoji.

O slovenskem iredentizmu je pričela priobčevati članke graška »Tagespošta«. Kritika teh člankov je tale: Iredentizma na Slovenskem ni bilo. Kulturno stremljenje pa ni iredentizem. Prav Nemci so dokazali s svojo enotno kulturo in gospodarsko politiko v Nemčiji in Avstriji, kakšna sila tiči v skupini velik kulturne enote.

V Trstu dobe trijezične ulične napise: nemške, slovenske in italijanske.

Železni dvovinarski novci so že v prometu. Izdali bodo tudi kronske bankovce.

Peto vojno posojilo nameravajo razpisati še ta mesec.

Vojne olajšave srednješolcev. C. kr. ministrstvo za uk in bogočastje je za srednješolce s štetim rojstnim letnikom 1898,

ki so podvrženi vojaški službi, izdalo posebne naredbes. Po tej naredbi se pripuste k predčasni zrelosti skušnji oni srednješolci, ki so v šolskem letu 1916/17 javni ali privatni učenci zadnjih razredov srednjih šol, ako jim bo iti k vojakom, in pa oni, ki so meseca junija 1916 dovršili predzadnji razred srednjih šol ter so že odšli k vojakom. Srednješolcem, ki so že pri vojaki in so že uvrščeni pri nadomestnih krdelih, se dovoli na prošnjo 4tedenski dopust, da hodijo v zadnji razred srednjih šol in da napravijo predčasni zrelostni izpit. Srednješolcem, ki so na bojišču, se dopusti za obisk šole in za zrelostni izpit ne dovoljujejo.

Sladkor. Za sladkor so velike težave. Ne samo, da je drag, dostikrat ga sploh ni dobiti. Fabrikantje se izgovarjajo, da ne morejo dobiti dovolj sladkorne repe in da vsled tega svojih tovarn ne morejo popolnoma izkoristiti. A bilance različnih cukrarn kažejo, da tovarnarji vzliz pomanjkanju sladkorne repe prav sijajno izhajajo. Največje podjetje za izdelovanje sladkorja je delniška družba Schoeler & Komp., kajti z njo je združenih mnogo tovarn. V poročilu za leto 1915. pravi ta družba, da je imela premalo sladkorne repe na razpolaganje in še ta, ki jo je imela, je bila precej slaba. A kako se je to pokazalo pri dobičku. Leta 1913/14 je ta družba imela čistega dobička 3.241.900 kron, leta 1914/15 že 3.754.140 K, v najhujšem letu 1915/16 pa 5.255.135 kron. Do biček je torej mogočno narasel, dasi je tovarna manj sladkorja izdelala. Leta 1913/14 je izdalo to podjetje 580.938 metrskih stotov sladkorja, leta 1914/15 je 537.561 metrskih stotov, leta 1915/16 pa 420.000 metrskih stotov. Izdelovanje sladkorja se je torej skrčilo za 45 odstotkov, a dasi je bilo blaga za 45 odstotkov manj, je podjetje z njim vendar napravilo za 62 odstotkov več dobička, kakor v zadnjem mirovnem letu!

Svetovni pregled.

Naši ujetniki v Srbiji. Zunanje ministrstvo poroča, da je od 63 tis. naših ujetkov umrlo v srbskem ujetništvu 35 do 40 tisoč mož.

»Deutschland«, nemški trgovski pod-morski čoln je prispel drugič v Ameriko.

Revizijo Liebkechtovega procesa je zavrnilo državno vojaško sodišče v Karlottenburgu.

Ruski ministrski predsednik Stiu-mer je precej hudo obolel.

Vesti o posebnem miru z Rusijo še vedno razširjajo švicarski listi.

Italijani in Francozi o delitvi Poljske. Italijanski listi povodom proglasitve kraljevine Poljske krivično napadajo osrednji velesli a prekrivati ne morejo svoje velike nezadovoljnosti radi slabega stališča Rusije, ki v najboljšem slučaju ne more dati Poljakom več, kolikor so jim dali sovražniki Rusije. »Corriere della Sera« pravi, da je proglasitev kraljevine Poljske četrti delitev Poljske, ker Galicija in Poznanjska ostaneta izven novega kraljestva. Osrednji velesli sta zopet pokazali, da ne poznata narodnega načela, če mislita, da ne bo vplivala poljska iredenta na navedeni deželi. Navedeni list upa, da ne bo za ta dar noben Poljak hvaležen. »Temps« pa piše: Napake ruske birokracije ne smejo Poljakov ovirati, da ne bi upali na svojo osvobodjenje zgolj iz ruske strani. Proti sedanjemu načrtu samouprave se mora nastopati z najstrožjo opozicijo. Radikalno pariško časopisje pripoznava, da je proglasitev Poljske mogočno vplivala in se boji preobrata med tistimi Poljaki, ki so ostali Rusiji zvesti. Prezreti se tudi ne sme, da je zadnja ruska ofenziva deloma odpovedala.

V pokoj je šel nekdanji avstro-ogrski poslanik v Washingtonu dr. Nikolas Dumba. Zapustil je svoje mesto med sedanjo vojno, ker je tako zahteval prezident Združenih držav. Amerikanski vladi je namreč prišlo v roke Dumbovo poročilo, kako naj bi se preprečilo izdelovanje municije za četverozvezo.

Kardinal della Volpe, kamerlengo katališke cerkve, ki je vodil zadnji konklave, je umrl. Bil je 72 let star.

Izguba angleških vojnih ladij. Angleži so izgubili doslej 44 linijskih bojnih ladij in križark. Vštete niso v teh izgubah pomožne križarke, topničarke in rušilke. Vrhutega ja izgubila Anglija okoli petdeset torpedovk in 26 podmorskih čolnov.

V **Abesiniji**. Dne 27. oktobra se je vršila silno krvava bitka med novim državnim upraviteljem Tafari Makonenom in negušem Mihaelom, očetom odstavljenega Lidz Jeassuja. Tafari Makonen je zmagal ter vjel neguša Mihaela in skoraj vse njegovo spremstvo. Lidz Jeassu je zbežal v Pankali Kale.

Brambno dolžnost so Avstralci odklonili pri ljudskem glasovanju. Za brambno dolžnost je glasovalo 637.000, proti pa 723.000 Avstralcev.

2970 odstotkov čistega dobička je imela Fordova družba za izdelovanje motorjev v Ameriki. Glavnica podjetja znaša dva milijona dolarjev, dobiček pa 59.914.117 dolarjev. Ford je lani potoval v Evropo, da bi posredoval za mir, miru ni napravil, a njegova družba je pa napravila dobro kupčijo.

Volitev predsednika v Združenih državah. Po ustavi iz leta 1787. volijo v Združenih državah 7. novembra predsednika in podpredsednika. Volijo ga zastopniki vseh držav, ki so bili nalašč za to izvoljeni. Vsaka država ima številu svojih poslancev in senatorjev primerno mnogo zastopnikov, a med zastopniki ne sme biti nobenega poslanca ali senatorja in nobenega državnega uradnika. Volilci volijo v vsaki državi posebe in pošljejo potem volilni akt prezidentu senata. Ta odpre v navzočnosti vseh senatorjev in poslancev volilne akte in naznani potem izid volitve. Novi predsednik prevzame vladno do 4. marca 1917. Ustava določa, da mora biti predsednik rojen kot državljan Združenih držav in vsaj 35 let star. Prezident dobiva letne plače 75.000 dolarjev, to je 375.000 kron. Prvi prezident je bil izvoljen leta 1789. Od tedaj je 27 različnih

osebnosti zavzemalo predsedniško mesto v Združenih državah. Trije prezidenti, Lincoln, Garfield in Mac Kinley so bili v času svojega predsedstva umorjeni, dva, Jockson in Roosevelt sta bila pri atentatih na nju ranjena. Svoj čas je bil v ameriškem parlamentu podan predlog, naj se da prezidentu naslov »ekscelencia« ali »visokost«, a predlog je bil z veliko večino odklonjen in prezidentu, ki ima večjo moč kakor marsikak kralj, se reče samo »gospod prezident«.

Japonci sodelujejo v ruski vojni nase-ljujejo se na Francoskem kot delavci, zadnje čase so se jeli naseljevati tudi v Braziliji v Ameriki.

Izdajatelj Ivan Mlinar.

Odgovorni urednik Viktor Zore.

Tiska „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani.

Čaj ki ne potrebuje **SLADKORJA**, ako se pri-dene čaju „Sida-medeni prašek“ ali pa „Sida-limonadni prašek“ dve do tri kavne žlice Sida praška na skodelico čaja. 1 zavojček „medeni“ stane 35 vin. in „limonadni“ pa 40 vin. Po pošti se pošilja najmanj 12 zavojčkov po povzetju. Za otroke jako priporočljivo, za vojake, izletnike in za domačo rabo. Naroča se pri **JOS. BERDAJS, LJUBLJANA 5. Zeljarska ulica.**

Za prekupce in trgovce pri večjem naročilu popust.

Za jesensko sezono
priporoča tvrdka
Gričar & Mejač
LJUBLJANA, Prešernova ulica 9.

svojo bogato zalogo
izgotovljenih oblek
za gospode in dečke
ter mične novosti
v konfekciji za dame in deklice.
Ceniki zastoj in franko.

OKRAJNA BOLNIŠKA BLAGAJNA V ZAGORJU OB SAVI.

Pisarna: V poslopiju Občnega konsumnega društva I. nadstropje. — Uradne ure so od 8. do 12. ure dop. in od 2. do 5. ure pop. Ob nedeljah in praznikih se ne uraduje.

Zdravnik blagajne.	Ordinira dopoldne.	Z a č l a n e :
Dr. Tomo Zarnik v Zagorju.	od 9. do 11. ure	V občinah: Zagorje, Kotedrež, Aržiše St. Lambert in Kolovrat
Dr. Ivan Premrov, Gradec pri Litiji	od 8. do pol 12. ure	V sodnem okraju Litija, izvzemši člane iz predilnice
Dr. Karol Wisinger, v predilnici v Gradcu pri Litiji	od 8. do 9. ure	Za člane iz predilnice v Gradcu pri Litiji
Dr. Rudolf Repič, Št. Vid pri Zatični	od 9. do 11. ure	V sodnem okraju Višnjagora

Člani iz občin Zagorje, Kotedrež, Aržiše, St. Lambert in Kolovrat, ki potrebujejo zdravniško pomoč, se morajo zglasiti v pisarni bolniške blagajne, da se jim izstavi nakaznico za zdravnika. Člani iz predilnice se izkažejo pri zdravniku s svojo izkaznico. Vsi ostali člani iz sodnih okrajev Litija in Višnjagora, se morajo pri zdravniku izkazati z nakaznico, izgotovljeno od njih delodajalca. Stroškov, ki nastanejo, kadar zboleli član sam pozove druge zdravnike, da ga lečijo, ne povrne bolniška blagajna. Od blagajniškega zdravnika izpolnjeni bolniški list, se mora takoj oddati v blagajniški pisarni. Za vstop v bolnico je treba nakaznice s pritožbami se je obračati na načelnika blagajne.

Načelstvo.

Učiteljska tiskarna

LJUBLJANA, Francišanska ulica šte. 6.
registrovana zadruga z omejeno zavezo.

Tiskovine za šole, županstva in urade. Najmodernejše plakate in vabila za . . . shode in veselice. . .

Letne zaključke

Najmodernejša uredba za tiskanje listov, knjig, brošur, muzikalij itd. . .

Stereotipija. Litografija

Okrajna bolniška blagajna v Ljubljani.

Pisarna: Turjaški trg šte. 4, prvo nadstropje
Uradne ure so od 8. zjutraj do 2. popoldne
Ob nedeljah in praznikih je blagajna zaprta

Zdravnik blagajne	Ordinira		Stanovaje
	dopol.	popol.	
Dr. Košenina Peter splošno zdravljenje	1/211—1/21		Turjaški trg št. 4 v okr. bol. blag.
Dr. Breskvar Viktor	1.—3. pop.		Turjaški trg št. 4 v okr. bol. blag.
Dr. Bock Emil očesne in ušesne bol.	10—12	2—3	Frančišk. ul. št. 4. pritličje
Dr. Kraigher Alojzij	1.—3. pop.		Poljanska cesta 18/L.

Člani, ki potrebujejo zdravniško pomoč, se morajo zglasiti v pisarni bolniške blagajne, da se jim izstavi nakaznico za zdravnika (bolniško zglasnico); brez te ordinirajo zdravniki le v najnih slučajih, Troškov, ki nastanejo, kadar zboleli član sam pozove druge zdravnike, da ga lečijo, ne povrne bolniška blagajna. Od blagajniškega zdravnika izpolnjeni bolniški list se mora takoj oddati v blagajniški pisarni. Ob nedeljah in praznikih se ordinira le v najnih slučajih. Za vstop v bolnico je treba nakaznice. Zdravila se dobe v vseh ljubljanskih lekarnah. Bolniščnina se izplačuje vsako soboto, če je ta dan praznik, pa dan prej od 8. zjutraj do 1. popoldne. S pritožbami se je obračati do načelnika okrajne bolniške blagajne.

Načelstvo.

Ivan Jax in sin,

Ljubljana Dunajska cesta 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev
in stroje za pletenje
(Strickmaschinen)
za rodbino in obrt.
Pisalni stroji Adler.

Vozna kolesa.
Ceniki se dobe zastoj in franko.